मुंबई नागरी परिवहन प्रकल्प (एमयूटीपी - 3) ची पुनर्वसाहत धोरण रचना (RPF)

कार्यकारी सारांश

1. मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण (MMRDA) चा असा अंदाज आहे की, 2025 पर्यंत मुंबई महानगर प्रदेश (MMR) ची लोकसंख्या 42 टक्क्यांनी वाढून 28.4 दशलक्ष होईल आणि 2036 पर्यंत ती 54 टक्के वाढून 30.87 दशलक्ष होईल. मुंबई उपनगरीय रेल्वे हि MMR मधील मुख्य वाहतूक व्यवस्था आहे, यामध्ये 376 किलोमीटर मार्ग आणि 119 रेल्वे स्थानके आहेत आणि दररोज 2,900 उपनगरी सेवा चालतात त्यातून सुमारे 8 दशलक्ष प्रवासी प्रवास करतात.
2. एशियन इन्फ्रास्ट्रक्चर इन्व्हेस्टमेंट बँक (AIIB), मुंबई नागरी परिवहन प्रकल्प (MUTP-3) प्रकल्पाच्या अंतर्गत खालील प्रकल्पांसाठी कर्ज रूपाने अर्थ सहाय्य प्रदान करण्यास सहमत आहे.

   क) पश्चिम रेल्वे वरील विरार - डहाणू रोड रेल्वे मार्गाचे चौपदरीकरण (६३ कि. मी.)

   ख) मध्य रेल्वेवरील पनवेल - कर्जत - नवा दुहेरी उपनगरीय मार्ग (३० कि.मी.) आणि

   ग) रेल्वे मार्ग वरील अतिक्रमण रोखण्यासाठी उपाय योजना
3. प्रकल्पासाठी **पुनर्स्थापना/ पुनर्वसाहत धोरण** खाली नमूद केलेल्या राष्ट्रीय कायदे, धोरणे आणि सरकारी आदेशांच्या आधारे विकसित केले गेले आहे ;
   i. भारतीय रेल्वे अधिनियम, 1989.
   ii. न्याय, नुकसानभरपाई मिळण्याचा आणि जमीन अधिग्रहण, पुनर्वसन आणि पुनर्वसाहत कायदा यामध्ये पारदर्शकता राखण्याचा हक्क अधिनियम, 2013 (RFCTLARR).
   iii. न्याय, नुकसानभरपाई मिळण्याचा आणि जमीन अधिग्रहण, पुनर्वसन आणि पुनर्वसाहत कायदा यामध्ये पारदर्शकता राखण्याचा हक्क (महाराष्ट्र) नियम, 2014 आणि (दुरुस्ती) नियम, 2016.
   iv. महाराष्ट्र शासन निर्णय क्रमांक: एमआरडी -3318 / सी.आर. 6 (भाग 2) / यूडी -7 शहरी विकास विभाग दिनांक 5 डिसेंबर 2018.
   v. महाराष्ट्र शासन निर्णय क्रमांक : एमआरडी -3317 / एस. एन. 15 / यूडी -7 शहरी विकास विभाग दिनांक 20 ऑगस्ट 2018.

vi. मुंबई नागरी परिवहन प्रकल्पा (MUTP-III) चे पुनर्वसन आणि पुनर्वसाहत (R&R) धोरण, 2018 (महाराष्ट्र शासन, निर्णय क्रमांक: एमआरडी -3317 / प्र.क.15 / नवी -7 दिनांक 20 ऑगस्ट 2018), आणि

vii. महाराष्ट्र शासन, निर्णय क्रमांक संकीर्ण-03/2015/प्र.क्र.३४/अ-२ दिनांक 12/05/2015.

4. AIIB च्या पर्यावरण आणि सामाजिक रचना (ESF), फेब्रुवारी 2016 आणि प्रकल्पग्रस्त लोक यंत्रणा (PPM) या प्रकल्पामध्ये लागू आहेत.
5. AIIB च्या ESF आणि शासकीय कायद्यांच्या तरतुदींची तुलना केली गेली व त्यातील त्रुटि लक्षात घेऊन पात्रता मेट्रिक्समध्ये त्यांचे योग्य उपाय समाविष्ट केले गेले आहेत.
6. या प्रकल्पांसाठी भूसंपादन, खाजगी वाटाघाटीने थेट खरेदी पध्दतीने घेण्याबाबत महाराष्ट्र शासनाचे धोरण व महाराष्ट्र शासनाच्या निर्णय दि. १२/०५/२०१५ व ३०/०९/१५ च्या तरतुदीप्रमाणे वाटाघाटी करुन थेट खरेदीद्वारे करण्यात येणार आहे. काही कारणास्तव थेट खरेदीद्वारे भूसंपादन न झालेल्या जमिनीचे संपादन, RFCTLARRA 2013 अंतर्गत करण्यात येईल.
7. खाजगी जमिनीच्या प्रत्यक्ष खरेदीसाठी प्रारंभिक सूचना प्रकाशित करण्याच्या तारखेला, शीर्षकधारकांसाठी अंतिम तारीख मानली जाईल, महाराष्ट्र शासनाच्या अनुसार निर्णय क्रमांक संकर्णा-03/2015 दिनांक 12/05/2015. तर शीर्षकधारक नसलेल्या साठी, अंतिम तारीख 1 जानेवारी 2018 असेल, सरकारनुसार निर्णय चंपा -2017 / प्र.क्र .23 / नवी -26 दिनांक दिनांक 13 जून 2018.
8. पात्रता मेट्रिक्स (EM) मध्ये सर्व संभाव्य प्रकारचे नुकसान आणि प्रकल्पग्रस्त कुटुंबांच्या हक्कांसाठी संबंधित स्वरूप आणि पात्रतेचा व्याप्तीचा सारांश केले गेले आहे. पात्रता मेट्रिक्स मध्ये थेट जमीन खरेदी व अचल मालमत्ता आणि पुनर्वसन व पुनर्वसाहत (R&R) सहाय्यकांच्या तरतूद RFCTLARR कायदा 2013, RFCTLARR (महाराष्ट्र) कायदा 2013 आणि मुंबई नागरी परिवहन प्रकल्प (MUTP-III) साठी पुनर्वसन व पुनर्वसाहत (R&R) धोरणांची अवलंब करणारी तरतूद केली आहे.
9. मुंबई रेल्वे विकास कॉर्पोरेशन (MRVC) ही प्रकल्पाची अंमलबजावणी करणारी एजन्सी असेल, जी प्रकल्प अंमलबजावणीसाठी जबाबदार असेल. शीर्षकधारक नसलेल्या प्रकल्पग्रस्तांचा पुनर्वसन व पुनर्वसाहत (R&R), मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण (MMRDA) करेल आणि त्यांच्या कार्यात, MRVC त्यांना मदत

करेल. (सरकारी मसुदाचे संदर्भ परिच्छेद 5: एमआरडी -3318 / सी.आर. 06 (भाग 2) / यूडी -7 दिनांक 05.12.2018 महाराष्ट्र शासनाचे शहरी विकास विभाग).

10. पुनर्वसाहत धोरण रचनावर (RPF) वर आधारित पुनर्वसन कृती योजना (RAP) तयार केली जाईल . या RAP आणि R&R धोरणाची मुख्य वैशिष्ट्ये मराठीमध्ये अनुवादित केली जातील आणि MRVC च्या संकेतस्थळवर आणि संबंधित कार्यालयांच्या प्रमुख ठिकाणी त्यांना प्रदर्शित केले जाईल. प्रकल्पासाठी केलेल्या सामाजिक प्रभाव मूल्यांकन (SIA) वरुण RAP तयार केला जाईल.
11. तक्रार निवारण यंत्रणेमध्ये, जमीन अधिग्रहण, R&R आणि इतर समस्यांशी संबंधित समस्यांवरील तक्रारींचे निवारण करण्यासाठी तक्रार निवारण समिती (GRC) क्षेत्रीय स्तरावर आणि मुख्यालय स्तरावर समाविष्ट आहे. GRC च्या निर्णयाशी पूर्णपणे संतुष्ट नसल्यास प्रकल्पग्रस्त AIIB कडे जाऊ शकतात तसेच प्रकल्पग्रस्तांना न्यायालयात जाण्याचा पर्याय देखील असेल.
12. संबंधित जिल्हयाचे जिल्हाधिकारी (भूसंपादनाचे सक्षम अधिकारी) त्यांच्याद्वारे महाराष्ट्र सरकार, थेट खरेदी पद्धतीद्वारे जमीन अधिग्रहण प्रक्रिया पूर्ण करेल आणि मंजूर धोरणानुसार जमीन / संरचना मालकांना भरपाई किंवा मोबदला दिला जाईल.
13. योग्य व पात्र संस्थेद्वारे प्रत्यक्ष जमीन खरेदीची प्रक्रियेचे निरीक्षण जाईल आणि त्याचे दस्तऐवजीकरण केले जाईल. RAP च्या अंमलबजावणीचा प्रभावीपणाची MRVC द्वारे देखरेख केली जाईल. RAP अंमलबजावणीचे मूल्यांकन करण्यासाठी MRVC ला स्वतंत्र देखरेख करणारी संस्थेची मदत असेल.
14. जेव्हा सध्याच्या कायदा आणि धोरणांमध्ये बदल किंवा दुरूस्ती केले जातील तसेच कार्य अंमलबजावणीच्या आणि कामाच्या अनुभवावर, पुनर्वसाहत धोरण (RPF) सुधारित केले जाईल.